

Говоримо українською правильно

Випуск 4.

Багато є таємниць у світі, і одна з найбільших з-поміж них – мова. Здається, ми знаємо якесь слово, немовби розуміємо його.

З раннього дитинства й до глибокої старості людина невіддільно пов'язана з мовою. Це єдине знаряддя, що вивищує людину над світом, робить її нездоланною в пошуках істини. Завжди і скрізь наш учитель – мова.

Усі діяння наші, думи і сподівання закріплюються у слові. Слово – найзіркіше око, наймогутніша сила. За допомогою слова ми проникаємо в думи і почуття, які хвилювали людей за тисячоліття до нас. Також можемо звернутися до далеких нащадків і передати їм у слові найсокровенніше. Завдяки могутності слова не замулюється людський досвід. Це схованка мудрості й невмирущості народу (І.Вихованець).

Продовжуємо вдосконалювати українську мову. Допоможуть це зробити рубрики «Нове в Українському правописі», «Типові помилки у слововживанні», «Наголос – душа слова», «Цікаві факти», «Літературне слововживання».

«Вчити себе самого – благородна справа»

1. Нове в Українському правописі

Зміни в окремих словах

- *Священник* (як письменник) – внаслідок збігу приголосних.
- *Святвечір* – пишемо разом (складноскорочені слова й похідні від них): *адмінресурс, Міносвіти, профспілка.*
- *Проект, проєкція* (так само як *ін'єкція, траєкторія, об'єкт* та інші слова з латинським коренем –ject-).
- У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення **au** шляхом транслітерації як **ау**, допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція й авдієнція, аудиторія і авдиторія, лауреат і лавреат, пауза й павза, фауна й фавна.*
- У словах, узвичаєних в українській мові з **ф**, допускається орфографічна варіантність на зразок: *кафедра – катедра, ефір – етер, міф – міт, Борисфен – Бористен, анафема – анатема, дифірамб –*

дйтирамб, логарифм – логаритм, міфологія – мітологія, Агатангел – Агафангел, Афіни – Атени, Марфа – Марта.

2. Типові помилки у слововживанні

Неправильно	-	правильно
По технічним причинам	-	<i>через технічні причини</i>
заходи по забезпеченню	-	<i>заходи щодо (для) забезпечення</i>
змагання по стрільбі	-	<i>змагання зі стрільби</i>
досвід по роботі з батьками	-	<i>досвід роботи з батьками</i>
працюють по багато років	-	<i>працюють багато років</i>
по заявках	-	<i>відповідно до заявок</i>
по виготовленню	-	<i>для виготовлення</i>
навчати грамоті	-	<i>навчати грамоти</i>
більше ста	-	<i>понад сто, більш ніж(як) сто</i>
нема часу на читання	-	<i>нема часу читати</i>
поговорити по душам	-	<i>поговорити відверто, щиро</i>
по наказу директора <i>до наказу)</i>	-	<i>за наказом директора (відповідно</i>
не по прямому призначенню	-	<i>не за призначенням</i>
мешкаю по вулиці	-	<i>мешкаю на вулиці (а йду по вулиці)</i>
по темі	-	<i>на тему</i>
раз по раз	-	<i>раз у раз</i>
по нашим підрахункам	-	<i>за нашими підрахунками</i>
з моєї точки зору	-	<i>на мій погляд</i>
уступити місце	-	<i>поступитись місцем</i>
служити прикладом	-	<i>бути за приклад</i>
впав у неласку	-	<i>потрапив у немилість</i>
нервова напруженість зростала	-	<i>нервова напруга зростала</i>
у неї рідкий дар до музики	-	<i>у неї рідкісний дар до музики</i>
учитель виділив мені трохи часу	-	<i>учитель приділив мені трохи часу</i>

3. Наголос – душа слова

Пропонуємо групи слів з наголосом на третьому та на четвертому складах (велика буква означає наголос)

Наголос на **третьому** складі завжди:

берем**О**, болот**И**стий, бюлет**Е**нь, валов**И**й, вербл**Ю**диця, гастрон**О**мія, горіл**И**ць, горош**И**на, двосклад**О**вий, диспанс**Е**р, демокр**А**тія, докум**Е**нт, діал**О**г, жалюз**І**, заірж**А**віти, запит**А**ння, ідем**О**, ідет**Е**, інжен**Е**рія, інструм**Е**нт, катал**О**г, кропив**А**, кілом**Е**тр, метал**У**ргія, мозол**И**стий, наздог**А**д, низин**А**, один**А**дцять, псевдон**І**м, розв'яз**А**ння, рукоп**И**сний, уроч**И**стий, фахов**И**й, чергов**И**й.

Наголос завжди на **четвертому** складі:

асиметр**І**я, безготівк**О**вий, безперест**А**нку, ветерин**А**рія, дешевин**А**, кулінар**І**я, медикам**Е**нт, нафтопр**О**від ,начистот**У**, невитравн**И**й, неврастен**І**я, невідн**И**й, сирок**О**пч**Е**ний, щодоб**О**вий.

4. Цікаві факти

- * Сучасна українська мова має близько 256 тисяч слів.
- * Найбільшим за кількістю слів вважають одинадцятитомний «Словник української мови», який містить 135 000 слів.
- * За лексичним запасом найбільш близькою до української мови є: білоруська (84%), польська і сербська (70% і 68% відповідно), російська (62%).
- * В українській мові найбільша кількість слів починається на літеру «П» (30000), а найменша кількість слів починається з букви «Й» (усього 40 слів).
- * В українській мові є безліч синонімів. Наприклад, слово «горизонт» має 12 синонімів: *обрій, небозвід, небосхил, крайнебо, круговид, кругозір, кругогляд, виднокруг, видноколо, виднокрай, небокрай, овид.*
- * Добрий день! – найпоширеніше вітання, яке фіксують пам'ятки з XVI ст. Прикметник *добрий* вживається як синонім до слів приємний, сприятливий, а значення цілого вислову «побажання хорошого дня, удачі протягом дня». Використовується у високій та нейтральній тональностях. Вітання *Доброго дня ! Добридень!* Обмежуються фамільярною тональністю. Залежно від часу дня для привітання з колегами по роботі використовують також вітання *Доброго ранку! Добрий вечір!*

5. Літературне слововживання

Бік / сторона

Бік – братися в боки, з боку на бік перевертатися, під'їхати з лівого боку, по цей бік річки, зворотний бік медалі, лицьовий бік тканини, бути на боці товариша, родич з боку матері.

Сторона – сторона світу, дві сторони медалі, об'їхати стороною, слабка сторона твору, рідна сторона, договірні сторони, зацікавлена сторона, супротивні сторони.

Дипломат / дипломант / дипломник

Дипломат - тонкий, професійний, сучасний (урядова особа, яка має повноваження для зносин з іншими державами).

Дипломант - дипломант міжнародного конкурсу читців особа, відзначена дипломом за видатні успіхи).

Дипломник – сумлінний дипломник (студент, який працює над дипломним проєктом, дипломною роботою).

Особистий / особовий

Особистий – особистий підпис, особисте життя (який належить певній особі, стосується окремої особи, виражає її індивідуальність).

Особовий – особова справа, особовий склад військових з'єднань, навчальних закладів тощо.

Література

1. Терещенко В.М. Навчально-методичний посібник: *Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах середньої освіти*/ В.М.Терещенко, А.О.Панченков. – Харків: Соняшник, 2019
2. *Новий український правопис: коментарі, завдання та вправи.5-11 класи*/ упоряд.О.Г.Куцінко. – Х.:Вид.група «Основа», 2019
3. *100 тем. Українська мова* /Т.О.Квартник. – Х.:АССА, 2015